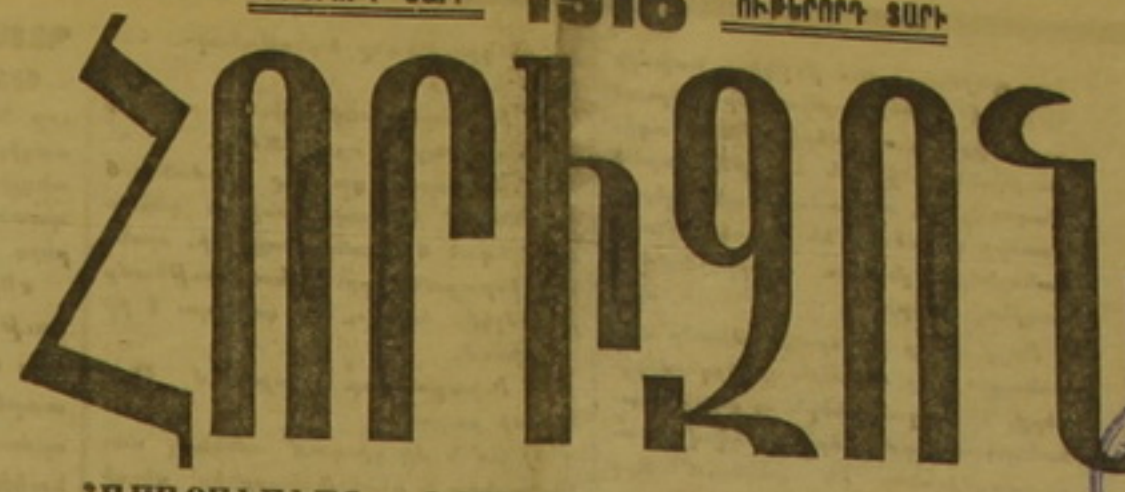

Տարեկան 10 անգ.
Գնառքի 6 անգ.
Ամսական 1 անգ.
ՄԱՐԿԱՆԱԿԱՆ ԶԱՐԳ
Տարեկան 12 անգ.
Գնառքի 7 անգ.
Քառասունը պարտիկները ընդունում է իրարանցիկ ամսի
սկզբից, և պիտի վերջանայ անպարտական յետագայ
որեն ամսի վերջին:
Օգոստոսի մեկից մինչև օգոստոսի վերջը ամիսն 5 անգ.
Սեպտեմբերի 1-ից մինչև օգոստոսի 30-ը 6 անգ. (հարկի է և
մարտի 1-ից մինչև օգոստոսի 30-ը 7 անգ.)
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՐԿԱՆԱԿԱՆ ԶԱՐԳ

ԱՌԱՆՁԻՆ ՌԵԴԱԿՏՈՐՍԵՆ ՏԵՂ 7 ԿՈՊԵԷԿ
ՅԱՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՆ Ա-
ՄԵՆ ՆԵՂՈՒՄ:—1-ին հրատարակումը (պե-
տիկ) 15 կոպ., 4-րդ կողմից դուրս 20 կոպ., 6-րդ
հրատարակումը 10 կոպ., 4-րդ կողմից դուրս 15 կոպ.:
ԱՊՐԱՆԻ ԵՎ ՅԱՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԶԵՆ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ
ԵՎ ԶԱՐԿԱՆԱԿԱՆ ԶԱՐԳ ԵՎ ԶԱՐԿԱՆԱԿԱՆ ԶԱՐԳ
8—2 ժ. ցերեկ. և 6—8 ժ. երեկ.
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՎ ԶԱՐԿԱՆԱԿԱՆ ԶԱՐԳ ԵՎ ԶԱՐԿԱՆԱԿԱՆ ԶԱՐԳ
Մեր հասցեն՝ Тифлис, Редакция газеты „Оризон“,
Соловьевская ул., № 6, кн. 1, Тел. № 15—67
կամ Tiflis (Russie, Caucase), Redaction „Horizon“.

ՕՐԻԱՅ ԿԱՐԵԻՈՐ ԱՆՑՔԵՐԸ

Ռուսաց արևմտեան ճակատի հարապալան մասում ռուս-
ներն անցնում են Չորտայայ Լիպայի արևմտեան ափը Այս-
տեղ նոր գերիներ են վերցնում: Անտառայատ Կարպատեան
բուն ռուսները վերցրել են Եսթոնիայի, Կորիստանի և Ար-
շիկուլի, գերի վերցնելով 32 սպայ և 1,000 զինուոր: Առաջ-
նորոգումը շարունակում է:
Վոլգայի ճակատում ռուսները զբաղվում են թիւրքերի
մի ուժեղ զորք Սակիր Քաղաքի մոտ: Թշնամին շտապով
հասնում է Խալկիսի հարավ:
Ֆրանսիական ճակատում փոփոխություններ չկան: Սոմ-
մալիցիայի հիսուս ֆրանսիացիները յուլիսի 24-ից մինչև
31-ը գերի են վերցրել 2,000 հոգի, իսկ են 70 զննարկի:
Նորից ժամանակավոր շրջում վերջինի մոտ վերցրել են 600
գերի, 12 զննարկի:
Իտալական ճակատում խաղաղությունը շարունակում են
յետ մղել թշնամուն: Կրանը նորից պատռել են թշնամու մի
ուժեղ զորք և վերցրել 300 գերի:

ՇՈՒՏԱՓՈՅԹ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

Կրկին հայ ժողովուրդի անողորմ ճա-
կատագրին դաժան ուղակուհի մը
պես ցցվեցաւ հորիզոնի վրայ: Կրկին
թափառական, արհաւիրած ժողովուր-
դը ընտանի, հալածւած կը դիմէ զգէր
Կովկասի սահմանները:
Ժամանակէ մը ի վեր երկրի մեր
սրտացաւ զործիչները կը գրէին, կը
նշային թէ վերջ պէտք է տալ զազ-
թափանցեալ վերադարձին, թէ երկր-
ընտանիքը անպարտելի է, ստանդ չկայ, Դա-
մոկեան սուրբ կախում է միջուր-
տին մէջ... Բայց լսող չկաւ: Իսկ
զազթափանցեալ մարմիններն ու պա-
տանաւորներն անպարտելի խցկած,
յամբ ու խուլ կանխատեսար զերազ-
մաներն էին դարձնել սուրի: Այսօր ի-
րողութիւնը, դաժան, արհաւիր իր-
դութիւնը եկաւ նշանել մեր հայրե-
նակիցները դաժան զուգակութիւնները:
Բայց անցեալը միշտ փորձառու-
իման դառ է ներկայի և ապագայի
համար:
Պիտի փորձելնք վերջապէս այսքան
անհեղինակութեամբ ըստինքն յե-
տոյ, պիտի զործէ այսուհետեւ մեր
ազգային հեռաւոր մասնութիւնն ու
այն ողջխոնք ընտանիք, որու համար
այնքան կը թափանցաւ բարձրագոյն
ժամանակը չէ գրիչներ կտրելու և
թափանցած ու շարժուող ստեղծութեան
պէս սպասելու փորձութեան հետե-
ւանքներուն...
Հիմա է զործի եռուն ժամանակը:
մօտ յիսուն հազարանոց ժողովուրդը
պատանաւորելու և պահպանելու ծառ-
այն է, որ զազթափանցեալ մար-
միններն ու զործիչները պէտք է ա-
պացուցանեն, որ օգտւած են լաւա-
գոյն կերպով նախորդ դարերէն, որ-
քաղաքացիական պատերազմի վերջնա-
կանապէս կը ընտան հայրենի լուսն-
ընէ ու ձորերէն:
Այլեւ անտանութիւն է թափանցել
ու առաջնորդել զազթափանցեալ զո-
ւորի երկրներ: Ողջխոնք ըլլանք և հեռու
պահներ մեզի վայրկեանական յոյսեր
ու բարեկամ իշխաններէ:
Պէտք է պատանաւորել Կովկասի մէջ
եկուր ժողովուրդը, հաստատել նպա-
տը և նա քաջիք մի կերպ իր գոյու-
թիւնը մինչև անցնել այս անաւոր
փորձութիւնը:
Սեռնայի, ընտանիքի, բնակչական
օգնութեան համար հիմնադրել պէտք
է շտապել, կարգադրել, քանի զի
զազթափանցեալութիւնը ոտը չէ դրած Կով-
կասի սահմանը:
Տարածել ու վաստակաւորել չափ
այս ժողովուրդը այժմ առկա վառ
պայմաններու մէջ կը գտնուի քան
անցեալ տարի, այժմ անհեղինակ
է ապրուստի ամենատարաբան մի-
ջոցները, առկա զաղաւթը և Գիւր-
գաղան առկա թոյլ ու անաւոր: Այժմ
զազթափանցեալութիւնը, մասնաւոր Մու-
շի ու Խնուսի, զինուորապետ ընտան-
ցած է երեխաներէ և կիներէ, որոնք
չառ հեռուութեամբ կարող են ճիւղ-
ղուն երթալ այս շարքերէն: Կան թէ
ինչու կրկնակի չափով շտապափոխ
օգնութիւնը և զործուհիներն լաւա-
գոյն կարգապահութեամբ անհրաժեշտ է:
Պատանաւորական այս խաղը կարող
է շտապով անցնել: Թերեւս կրկին վե-
րադարձին յետ տուած հողատիրութեան
քայլ կարենան այն է, որ մեր արեւ-
մաւոր ժողովուրդը համեմատաբար
քիչ զոհողութեամբ կարողանայ դուրս
պրծնել այս փորձութիւնէն: Եւ որ ա-

ԻՐԱՎԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Թինիս, 13 յուլիսի
Թիւրք զորքը ամբողջութեամբ է Գիւ-
մարիսը և աշխատում ունենում առա-
նորոգել պարսկական ցեղերով, իսկ հե-
տախուրդները զործի վրայ են, ոչ
միայն թշնամու զիջելու ուսումնա-
սիրելու, այլ և զանազան շրջանների
զորդական ցեղերին ոտքի կանգնեցնե-
լու նպատակով: Երկու օր առաջ
Թիւրքական մի աւերական թափանցե-
լու կատարել մինչև Գիւմարիս, ուր ուս-
ական հրաժարութեան ենթարկելով
յետ է դարձել:
Թիւրք-զորդական ազդեցութեան
ենթարկւած թափառական ցեղերի մե-
ծամասնութիւնը հակառակ միջնորդ-
նախագահ Սերգաւորի հեռազգական
հրամանի, անցնել են թիւրքերի կողմ
և Գիւրգիստանից սկսած մինչև Սպա-
հան խոնջողներն են հանում: Բն-
հարաւանները ուժեղ կերպով շարունակ-
ում են Գիւրգիստանում, ուր լուրերն
միջոցաւ են նաև Թիւրքական թիւրք
լուստներ և զերմանական զինուորա-
կաններ: Այսպիսի զինվորները զար-
նուած են համարեա թուրք ոտքի կանգ-
նած ցեղերի մէջ և առաջնորդում են
նրանց: Կան և այլ ձևի կազմակեր-
պիչներ, որոնք մեծ ջանք են դրած
զինուորները խմբել կազմելու: Թե-
կուր զորքը լոկ խառնութիւններ յա-
րուցանեն, թէկուր միայն առաջա-
կային յարակուսեալ կատարեն խա-
ղաղ ազգայնութեան վրայ, պատեր
կողմանեն: Եւ կան նրանց համար
ընդհանուր անտանաւոր անհեղինակ
բարեւոյն է գտնուել և մի կարծ ժա-
մանակում բազմաթիւ առաջակիցներ
են երևում զալիս այն ամեն զէպե-
րում, երբ օրէն խլրում է սկսում
երկրի օրէն կէտում:
Ներկայումս, օրինակ, այդպիսի ա-
ռաջակիցներ կողմանում ու առա-
նորոգութեան է ենթարկւած Բուլշիզմի
շրջանը լուրեր կողմից, որոնք որոշ
խմբեր Ռաշիզմում են գործում, վը-
րանցելով մի կողմից Սուլթանաբադի
և միւս կողմից Սպահանի հազարակ-
ցութեան ուղիները:
Առաջակիցներ յարակցում է են-
թարկել այդ շրջանում Բուլշիզմի
պարսիկ զորապետը, որը կողմանե-
լուց յետոյ աղաւթ է թողնել:
Սպահանի շրջանում գործում են մի
քանի առաջակիցներ, որոնք յայտ-
նել են իրենց խմբակցութեան անունով:
Առաջակիցներ կազմւած են մեծ մա-
սամբ թափառականներից: Կան և զաչ-
գայներ և այլ ցեղերի ձիաւորներ, որոնք
հաւաքւած Բուլշիզմի խմբի, Ալի
խանի և Չափաւոր-զուր առաջակիցնե-
րի շրջանը, ապա կերպով կող-
պաւում ու սպանութիւններ են կատա-
րում: Դրանց հետ միասին կան նաև
Նախընտանիք Պաշանի շրջանում և
Սաղաթ-Սուլթանը Արաղուի: Մօտ
հինգ հարկի հողի թափառականներից
կազմւած առաջակիցներ հետ ունե-
ցելով իրենց և ցրելով: Ամենայն հա-
ւանութեամբ համար Սպահանի շրջանի
միւս խմբերն էլ նորից պատմին կեն-
թարկել, որով թափառական ընդ-
անուր: Առաջակիցներ զէմ կատա-
վարութիւնն էլ պատմիլ զործութեան
է հանում: Որոշ վայրերում սրտեց
զործում են ուսական զորքերի հետ,
իսկ մի շտաբում առանձին:
Կատալարութեան հրահանգով գա-
ւառական թուրք իշխանութիւնները
պարտաւորւած են զորքեր կազմա-
կերպել (երկնց ենթակայ ձիաւորնե-
րից) և խռովութիւնների զազման
անհանգիստ:
Մի օրին շրջաբնական-հեռազորով
կատալարութիւնը խիստ հրահանգով
պատարելում է կենտրոնական Պարս-
կաստանի թուրք ցեղերին իրենց ոչ-
կերպել (երկնց ենթակայ ձիաւորնե-
րից) և խռովութիւնների զազման
անհանգիստ:
Մի օրին շրջաբնական-հեռազորով
կատալարութիւնը խիստ հրահանգով
պատարելում է կենտրոնական Պարս-
կաստանի թուրք ցեղերին իրենց ոչ-
կերպել (երկնց ենթակայ ձիաւորնե-
րից) և խռովութիւնների զազման
անհանգիստ:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ ԱՌԱՋԻՆ ՆՈՐ ԵՂԲ. ԵՖԻՄՈՎՆԵՐԻ ՅԻՐԿԸ

Միջազգային պրոպագանդայի, Մուստայիցի մօտ, սեփական տնտեսային չէնք:
Շէնքը ծածկւած է արտասահմանեան անթափանց թրջանաւոր:
Այսօր, օգոստոսի 4-ին Շէնքի ՍՊՈՐՏԱՅԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ. մասնակցում են
խմբի ամենալաւ ուժերը: Գլուխ է գալու արիւ Ն. Իրիսայի և Նշանաւոր
բնակիչները:
ՄԱՐԿԱՆԱԿԱՆ ԶԱՐԳ
Դուրս է գալու ցերեկային ուժերի կազմը: Հայկազ զազ. ըմբռնման:
Ճէնքը օր ըմբռնման: Խոփը Կալիսի զիմ առաւ:
Որովհետեւ երկու չնայողները—Կալիսայի և Բուլի ըմբռնմանում հետաք-
ցում է ամբողջ սպորտային աշխարհը, հետաքցում աշխարհում ունենալով
հակառակորդների հաւասար ուժերը, ուստի վերջնական ըմբռնմանը համար
ոչ ընդհանուր է լինելու, ոչ էլ ժամանակին սահմանափակուած: Առաջին զոյգի
ըմբռնմանը ճիշդ է 10¹/₂ րոպէ:
Առաջին Ս. ԿՐԱՍՆՈՒՍԱՆՈՒՄ. Կ. ԲՈՒԼ. II զ. Լ. Ոյրո—
գլուխ: — Նաւ-Նաւաւոր,
III զ. Կալիսի-Գորա—Վան-Դեր-Դեյ, IV զ. Զազարուի—Ս. Յիւրիս:
Ստանդարտը II ժամ:
Ըմբ. սկիզբը 10¹/₂ ժ. երեկ: 1071 1—1 Ներկայացման սկիզբը 8¹/₂ ժ.:

ԱՌՈՒՄՅՈՒՆ

Թիֆլիսի Քաղաքային Խորհուրդը յայտնում է ի գիտու-
թիւն ընդհանուր, որ
կրկին, օգոստոսի 7-ին, ս. թ. առ. ժ. 10-ին, Լոմարայի շէնքում անցել կուսնե-
նայ հասարակական վաճառք, պայմանաւոր անցնած գրանցել, որոնք թաղ-
կացած են մեծ քանակութեամբ թանկարժէք ազնիւ մետաղներից և քարերից,
իւրաքանչիւրը գրաւ 4000 և անկի ուսուրի արժողութեամբ, մասնաճէ իրերից,
կարի մեքենաներից, զորքերից, մազեղներ, հագուստներից, մեծ քանակու-
թեամբ կաշիք (շերտ-զերդեր) և առաստաղակ ամեն անակի շարժական
զարդերից:
1066 3—2

ՍՈՍԵՆԱԲՈՒՄԱՆ

ԵՒ ԼԱՐՈՐԱՏՈՐԻԱ
ԿԵՆՈՒՄՆԱՆ
ՍՊՈՐՏԻՆԵՐԻ
Պրոք. ոսկուց, արծաթից, ֆորժարից,
տառարի հետ. առանց ցաւի: Արեւմտ.
առաջին ոսկուց և պատկերից (ա-
ռանց ջիւղի) և կառուցելիք՝ կառու-
թեանը ընդհանուր մեքենայի:
Լիպու. 10—2-ը ցեր. 4—7 երեկ:
Լոմարայի շէնքում փոք. ձ. 1, մասնաճէ
պրեմիւնից:
1051 100—8

Ս. Յ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Նախ. օրք. Մուսկայի համալսարանի և
Բերլինի համալս. պրոֆեսոր Պաների
տնտեսական: Նախկին տարիների նման
մայիսի 1-ից կընդգծել հիւանդների, Կովկ.
հանգ. շրջանի Պաների Պաների Պաների
Հանգ. Դիւրեանակայ փողոց, սե-
փական տուն: ձ. 6, տեղիքն ձ. 106:
924 80—41

ՅՍՍԵՆՏՈՒԿԻ

ԲՈՒՄԿ
Յ. ՓԵՐԻԿԱՆԵԱՆԸ
Աստիտանա Խարկովի համալսարանի
ներքին հիւանդութիւնների կլինիկայի
և լաբորատոր Խարկովի կանանց բժշ-
կական ինստիտուտի լաբորատորիայի,
մասնաճէ ներքին և ներազգային հի-
ւանդութիւնների, ընդունում է ամե-
նայն օր, առաւ. 8—1 ժամը և երեկ.
5—7 ժամը: Санатория „Віра“, Кес-
хово-Скелья 847 20—20

ԽՈՒՆԵԱՆ ՄԵՋԱՆՈՒՄ

Համարում, 20 յուլիսի
Ինչպէս սպասում էինք, խորհրդի
Ուսումնային Մարման էլ հաստատ Մի-
ջախի օրակ ընթացքում միայն հափճե-
ւած 15—16 զէպե: Եւ անկի ունեցել
Մեծողները մեծ տոկոս են կազմում
Հիւանդացոյնները զինուորապետ զաղ-
թականներ են: Հիւանդութեան անվաղ
զործել է մի քանի ժամանակ ընթաց-
քում սպանում է հիւանդին:
Մարմանի միւս գիւղերից էլ տեղեր
լուրեր են ստացւում: Ծագում է Սա-
րայի, Մալիսի և Ուսումնային մասին, մա-
սամբ անհիւանդութեան ընթացքում
հաստատ գիտնել, որ այնպէս էլ մի
քանի զէպե անկի է ունեցել: Ծածե-
նայն զէպե, կառուցելիք զուրկ է: որ
խորհրդի շտաբում պիտի ծագուի: Ծա-
րոշ Սպանաւորում և մօտ սփռի մեծ-
նաւոր:
Մինչև այժմ զազթի և զորդական—
Սմիլ—յարակուսեալներն ուղակուհի
սահմանում Սպանաւոր անհաղի և
զազթական հայ ընտանիքներն զլին
և նրա զէպե երկուրդի թոյնով լցնում
Այժմ խորհրդի ստանդարտը մասնաճէ
է աւել այդ վախը և նա է ինչու
մարդկանց անհեղինակ սրտերի վրայ:
Այժմ ամենալիք խորհրդի են խոսում,
նրա հեռանկարից զարգում:
Եւ ի դուր չէ այդ վախը, որովհե-
տեւ խորհրդի զարգանալու և տարա-
ւելու համար նպատակաւոր առաւ հող
ունի ներկայ Սպանաւորում: Սպանա-
ցին շատ լաւ հասկանում է, թէ նե-

Ս. Յ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Նախ. օրք. Մուսկայի համալսարանի և
Բերլինի համալս. պրոֆեսոր Պաների
տնտեսական: Նախկին տարիների նման
մայիսի 1-ից կընդգծել հիւանդների, Կովկ.
հանգ. շրջանի Պաների Պաների Պաների
Հանգ. Դիւրեանակայ փողոց, սե-
փական տուն: ձ. 6, տեղիքն ձ. 106:
924 80—41

ԽՈՒՆԵԱՆ ՄԵՋԱՆՈՒՄ

Համարում, 20 յուլիսի
Ինչպէս սպասում էինք, խորհրդի
Ուսումնային Մարման էլ հաստատ Մի-
ջախի օրակ ընթացքում միայն հափճե-
ւած 15—16 զէպե: Եւ անկի ունեցել
Մեծողները մեծ տոկոս են կազմում
Հիւանդացոյնները զինուորապետ զաղ-
թականներ են: Հիւանդութեան անվաղ
զործել է մի քանի ժամանակ ընթաց-
քում սպանում է հիւանդին:
Մարմանի միւս գիւղերից էլ տեղեր
լուրեր են ստացւում: Ծագում է Սա-
րայի, Մալիսի և Ուսումնային մասին, մա-
սամբ անհիւանդութեան ընթացքում
հաստատ գիտնել, որ այնպէս էլ մի
քանի զէպե անկի է ունեցել: Ծածե-
նայն զէպե, կառուցելիք զուրկ է: որ
խորհրդի շտաբում պիտի ծագուի: Ծա-
րոշ Սպանաւորում և մօտ սփռի մեծ-
նաւոր:
Մինչև այժմ զազթի և զորդական—
Սմիլ—յարակուսեալներն ուղակուհի
սահմանում Սպանաւոր անհաղի և
զազթական հայ ընտանիքներն զլին
և նրա զէպե երկուրդի թոյնով լցնում
Այժմ խորհրդի ստանդարտը մասնաճէ
է աւել այդ վախը և նա է ինչու
մարդկանց անհեղինակ սրտերի վրայ:
Այժմ ամենալիք խորհրդի են խոսում,
նրա հեռանկարից զարգում:
Եւ ի դուր չէ այդ վախը, որովհե-
տեւ խորհրդի զարգանալու և տարա-
ւելու համար նպատակաւոր առաւ հող
ունի ներկայ Սպանաւորում: Սպանա-
ցին շատ լաւ հասկանում է, թէ նե-

Ս. Յ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Նախ. օրք. Մուսկայի համալսարանի և
Բերլինի համալս. պրոֆեսոր Պաների
տնտեսական: Նախկին տարիների նման
մայիսի 1-ից կընդգծել հիւանդների, Կովկ.
հանգ. շրջանի Պաների Պաների Պաների
Հանգ. Դիւրեանակայ փողոց, սե-
փական տուն: ձ. 6, տեղիքն ձ. 106:
924 80—41

Ս. Յ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Նախ. օրք. Մուսկայի համալսարանի և
Բերլինի համալս. պրոֆեսոր Պաների
տնտեսական: Նախկին տարիների նման
մայիսի 1-ից կընդգծել հիւանդների, Կովկ.
հանգ. շրջանի Պաների Պաների Պաների
Հանգ. Դիւրեանակայ փողոց, սե-
փական տուն: ձ. 6, տեղիքն ձ. 106:
924 80—41

Ս. Յ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Նախ. օրք. Մուսկայի համալսարանի և
Բերլինի համալս. պրոֆեսոր Պաների
տնտեսական: Նախկին տարիների նման
մայիսի 1-ից կընդգծել հիւանդների, Կովկ.
հանգ. շրջանի Պաների Պաների Պաների
Հանգ. Դիւրեանակայ փողոց, սե-
փական տուն: ձ. 6, տեղիքն ձ. 106:
924 80—41

Ս. Յ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Նախ. օրք. Մուսկայի համալսարանի և
Բերլինի համալս. պրոֆեսոր Պաների
տնտեսական: Նախկին տարիների նման
մայիսի 1-ից կընդգծել հիւանդների, Կովկ.
հանգ. շրջանի Պաների Պաների Պաների
Հանգ. Դիւրեանակայ փողոց, սե-
փական տուն: ձ. 6, տեղիքն ձ. 106:
924 80—41

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Է Զ Մ Ի Ա Մ Ն Ո Ւ Մ

Ճանաչանք
Բաւականին երկար ժամանակէ, որ
մեր միակ բարձրագոյն զարոյց ճանաչանք
անկեղծ վիճակի մէջ է ընկած, որ
մէջ գոյութիւն ունեցող մշտական
բարձրագոյն զարոյցները, զգոյնութիւնները, ան-
կանոնութիւնները այդ են ցոյց տա-
լիս: Ի՞նչ զգոյնութիւնները ասեմ,
որ չի եղել այդ հաստատութեան զը-
կին: Մեր մտաւոր աղիւղութիւնները
անհամեմատ ազդեցութիւնները մէջն այն
է, որ ճանաչանք մինչև օրս այս գրու-
թեան մէջ է մնացել: Մեր վարդապետ-
ները շատ յաճախ են եղիւնդոստեան-
աւ նախնական համարել ճանաչանք
այդ ցանկութեան զգոյնական հետեանքը
տեսանք մտիկ անցնելու:

Այսպէս թէ այնպէս, այս զարոյցը
վերջին տարիներէ զարեցնելի մի տար-
այ ուսումնադարձի պատճառով
կազմաւորուած գրութեան մէջ է: Ճն-
շարանին մի կարող տեսուչ է հար-
կաւոր: Ներկայումս տեսուչն է Գաբի-
րիէ վարդապետը: Եւրոպայի է նա, կը
հարցնէ ընթերցողը: մի կողմից այն,
կասեմ ես, որովհետեւ գիտութեանը
զարգացած է այժման էլ զարգող մի
մարդ է: ճանաչանքն ինչո՞ւ այդպիսի
մարդ է հարկաւոր այժմ: սակայն
միւս կողմից վերցրած Գաբիւրիէ վարդ-
ապետը տեսուչն է, ինչո՞ւ այն պատ-
ճառով, որ վարդապետ է: Կարողանալ
անտիկ հասկանալ եմ մի մարդ, որ
20 պատուս ունի և մտածում է 30-րդի
մասին: վարդապետը շատ բան կանի,
բայց ոչ մի բանի էլ չի մտածում
մասնագիտութեան: իսկ ճանաչանքի հա-
մար մի այնպիսի մարդ է հարկաւոր,
որը իր հոգու ամբողջ կարողութիւնը
հետեւն է ճանաչանքին: Ներքին Գաբիւրի-
է վարդ. այդ մարդը չէ: նա բազմա-
պատճառներ կարող է զգուշաց-
նուի: ճանաչանքի տեսուչը, գիտական
խորհրդի անդամ, ուսումնաբանական
յանձնաժողովի նախագահ, Սղաւորա-
կան Օգնութեան նախագահ, բայց
այդ մի քանի այլ պաշտօններ ևս ու-
նի: 26, այսպիսի մարդը ճանաչանքի
տեսուչ չի կարող լինել: այն մարդը,
որը Բազմապետ եւ: զիսկին եկած զգոյն
տեսութիւնը յետոյ չի կարող մի բան
սովորել, նշանակել է ինքը կարող է
ճանաչանքի գլխին զգոյնութիւն
բերել:

Ճանաչանքի ներկայ մանկավարժա-
կան խումբը իմ կարծիքով կազմւած
է թէև երկուստեք, բայց յուսաւոր
անհամեմատ: Նրանք միասին երկար
չեն պատշաճութիւն, բայց այդ բը-
ղերից յոյսեր իրենց մէջ ըստ երե-
ւոյթի բաւականին ունին: այժմ է
առանձին աշխարհութիւն ցոյց տալ
տեսուչը, որպէս զի այդ խմբի մէջ
տեսնելի ներդաշնակութիւն տեսնելիս
Ուշագրութեան բազմութիւն պատճա-
րներ վրայ ցրել տաւ մարդը չի կա-
րող այդ բանը զուէր բերել: Գաբի-
րիէ վարդապետը եթէ սիրում է հե-
մարանը, որի մասին չեմ կասկածում,
կամ պէտք է միւս պատճառները թող-
նի և կամ ճանաչանքին մնալ բարե-
ստի: Այդ բոլոր պատճառները կող-
կողի գոյութիւն ունենալ մին կարող
Դեպի ճանաչանք տեսել չեն գոյթ

էր քաղաքներէ համար, որ ապագա-
յում շատ մեծ ժողովրդային մասնա-
ցեց նշանակ. Կ. Գրիգոր և զանազան
կրօնական զբոսը պարսկերէն և ա-
րաբերէն թարգմանութիւններ անելով:
Ան այդ երկու անձնաւորութիւն-
ներն էին—Սարգիս Համարաձեւանը
և Միքայէլ Փարոյնը: որ քաղաքներն
իրենց հետ տարան Շամախի, Սարգ-
սիսն այդպիսի ճանապարհներէ Կի-
սիսի ուսումնական տեսնելու, իսկ Միքայ-
էլ Փարոյնը իրենց մաս պահելու:
Սրեք տարի գերմանական Բայրութ-
իւրում մնալուց յետոյ Սարգիսը Շա-
մախի է վերադառնում քաղաքական
մասին որ պաշտօնավոր է 1842 թ.ին
բաց անում իր զարգը:

Այդ ժամանակ քաղաքները, Շա-
մախին և մնալու կարեւորութիւն
չունենալով Շուշայի պէս՝ արդէն հե-
ռացել էին այդպիսի, բաւական հոգ
պատրաստած լինելով Սարգիսի ապա-
գայ զարգացութեան համար:
Սարգիսն ամուսն հիմն է դնում Շա-
մախի բողոքականութեան, ունենա-
լով սակայն միւս ընդհարումներ հայ
հոգեւորականութեան հետ և երբեմն
խաբելով նրանք ու զինացած անց-
նելով լուրջ հաւատարմութիւն խոստ-
ալու համար: Որովհետեւ նրա հետում
ամուսն պատենէ էին իր ուսուցիչները
և հետո: Կերմանայից շարունակ հրա-
հանգներ էին տալիս և խորհուրդներ
ներշնչում: Սրեքն պատահում էր
այնպիսի զղջման զէջերը, որ ամեն
կապած վերանում էր մէջնադիւր:

պէտք է ցոյց տալ, բաւական է, որբան
տառապից այդ խնդ. ու փնտրողորդ
բարձրագոյն հաստատութիւնը:

Գ. Եղիման

ՍԻ ԿՏԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

1912 թ.ականին Սուրենյան ամու-
սինները էլիմանի Սինդիկատի ներկա-
յացել են մի պայմանագրի, որ նը-
րանք պատրաստ են վարդապետում
հիմնել մի գիւղատնտեսական զարոյց
հանգուցիւր Գաբիւրիէ կառուի հա-
մաձայն: Սուրենյան ամուսինները
Գաբիւրիէ ժողովուրդներն են:

Ինչքան մեծ յայտնի է, Սինդիկատ
և գիւղի հասարակութիւնը ուրախ
Գաբիւրիէ ընդ առաջ են դնում այդ ա-
ռաջարկին և վաճառի հոգիք որը բա-
ժին են յատկացնում այդ նպատակի
համար:

Սակայն անցել է ժամանակ, այդ
կառուի չի իրագործուի, և մեզ էլ
յայտնի է, թէ Սինդիկատ ինչ միջոց-
ներ է անը տակ նրա իրականացման
համար:

Թիֆլիսի նահանգական իշխանու-
թիւնը, որ պարտաւոր է օրէնքով
հանել կառուի գործադրութեան վրայ,
զանգաւոր է յարուցել ժողովների
զէմ ի նկատի առնելով այն, որ ժա-
նակները տարիներ շարունակ ձգ-
չկում են կառուի գործադրութիւնը:

Որքան մեծ յայտնի է, յուսին առ-
սին զատարանը որոշել է պահանջել
մայր դուռը մինչև 170,000 ուրբի և
կառուի օրէք անկացած տակուղ մաս
250,000 ուրբի: Ժողովները յատուկ
ստորագրութեամբ այդ գումարը յա-
տկացել են վարդապետի գիւղատն-
տեսական զարգիւն: էլիմանից այս
կարևոր կտակի նկատմամբ մինչև
հիմա լուսթիւն է պահպանել:

Մենք արձանագրում ենք իրողու-
թիւնը և պատասխան, որ էլիմանից
հրապարակով բացատրութիւն տալ
այս խնդրի առիթով:
Չորս տարի է, ինչ մի խոշոր դու-
մար է կառուած կուլտուրական գոր-
ծի համար:

Էլիմանից պէտք է ամեն ջանք
թափել այդ կտակի գործադրութիւնը
արագացնելու համար:

Մինչդեռ մինչև հիմա հակառակ
ենք տեսել:

ԳԱՆՔԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Հայկ. Կենտ. Կոմիտէի Բաղիւրի վա-
ղորդ հետագրում է, որ Հայոց Գիւղա-
տնտեսական ընկ. նախագահ Ա. Սա-
հականը հետագրել է Վանից, որ հա-
կանական է այնտեղից տեղափոխու-
ն: զարգացնելու գոյթներին տեղափո-
խութիւնը, որովհետեւ վերջին ուղարկ-
ւածները ճանապարհին օղբւում են
ցնոր կարգադրութիւն: ուղարկեցէ
մեր ապառ փոխադրական օտարը
Վանից տեղափոխելու մեր ամուս-
նականութեան անկ եղած զգուշատես-
կան գործիքներն ու որբը: Մուշից
ստացած տեղեկութիւնները համա-
ձայն այնտեղի կայանը վերացած է,
Հայկական Կոմիտէն վստահի ենթո-
րէս:

Քանզայից փոխադրականներ
գործի գլխավոր լիզորդ գնեցելով Թա-
մաշին հետագրում է Հայկ. Կենտ.
Կոմիտէին, որ Դիլիշանի ապաստա-
նից:

Օրինակ՝ նա հայերի հետ պատ էր
պահում, ապիւրաններին տանում և
կնդրից հաղորդելու են են:

Նրա այդ վարձու ժամանակնե-
րում էր, որ Շամախու նահանգապետ
է նշանակուած քաղաք Վարանդին,
ազգով Կերմանայից, և սկսում պաշ-
տանութիւն ցոյց տալ Սարգիսի վար-
ժապետին: Այդ պաշտանութիւն
անկի զաւել է տալիս նրա մարզա-
սակներ քաղաքութիւններին և լուսն
հայերին, այնպէս որ շատ ծածուկ
խմորանք յայտնաբերւած զանաւոր
և ընդհանրական և արհամարում հայ
կնդրից:

Սրեք ներսէս ինչպիսիք ընտրուած
է կաթողիկոս և գնում Գեորգիարդ,
այդ իմաստով Զարեմանի Իրեկ վա-
ղուցից ծանօթ մի նաւակ է գում
կաթողիկոսին Շէլցարիայի և ինքը
նում զաւել հայ հոգեւորականութեան
Սարգիս Շամախում չլաւածնու,
թերեւ խաբելով շարք հայապետին,
որ նրա առաքելութիւնը կրօնական
է... Այդպէս էլ տանու է կաթողի-
կոս: Սակայն Երբ Ներսէս Գեորգիար-
դի Թիֆլիս է գալիս, իմանում ամեն
զին Թիֆլիս է գալիս, իմանում ամեն
անգամ, Սարգիսն կանչում է իր մաս իրա-
տում, սա Ներսէս կաթողիկոսին էլ է

րաններում տեղադրելու համար այն-
տեղից ուղարկում է 230 որբեր:

Փոխադրականներ գործի գլխա-
ւոր լիզորդ գնեցելով Թամաշին կու-
ղադրութեամբ Մուշի շրջանից Սար-
գիսից բերած 240 որբերին պէտք
է տեղադրել Ալեքսանդրապոլում:

Տաճատ քաճանահ Սարկաւի-
ւից հետագրում է Հայկ. Կենտրոնական
Կոմիտէին, որ Մուշի զինք այնտեղ
են եկել 240 փոխադրական և 90
որբեր: խնդրում է նրանց տեղադրե-
լու մասին կարգադրութիւն անել, և
մինչդեռ, որ առհասարակ փոխադ-
րականներ տեղադրութեան վերաբը-
նալ արգելներ չլինեն, ինչպէս այժմ,
նշանակ և յետագայում:

Տաճատից Կոմիտէին Վրաց
Բարձրորդ. ընկ. տակ է 2,000 ո.
Սուր զիւղում երկնեկ հրանքներ
մի հրանքանք, 6,400 ո. փոխադ-
րակ որբեր համար 4 զարգը բանա-
լու համար և 800 ո. փոխադրակա-
նների ապաստարանների ծառայողների
համար:

Բարձր իշխանութեան մէջ հարց
է յարուցած, որ փոխադրականներին
կողմինք և սպիտակները տարի տե-
կան ինտելեկտուալ վարչութիւններ
մէջ հաւաքած գիւղերների համար
անպէտք համարւածները:

ԼՐԱՏՈՒ ԲԵՆԵԽՍ

Յրանսիական զինեւոր Գոն, Կոն-
րում ներկայացաւ Կովկասի Փոխա-
ղապի:

Թեմիս առաջնորդ Սերոբոյ Ե-
պիսկոպոսը, որ Կոնստանդնուպոլ
հեղուց յետոյ ինչի որ Ստանբուլ, երեկ
առաւօտեան վերադարձաւ Թիֆլիս:

Քաղաքային գումարի արտա-
կարգ Նիստը երեկ չկայացաւ, այլ
կայանային էլ յայտը, ուր ոչ միայն
որոշուել է մի պատկառ օրերն ու
զբաղուել է այդ օրերի շուրջ եղած
խնդիրներով, այլ և լուսնու է իրաւա-
տ. Ս. Նախագիծի զիւղարկումը
արձանի գիւղերային երկնեկութիւնը
զարգացնելու մասին և ընկնելու է
առաջիկայ գիւղերային երկնեկութիւնը
արձանային ծառայողների միջնորդու-
թիւնը նպատ աստանալու մասին:

Քաղաքային Թիֆլիսի արտա-
կարգ ժողովում որոշւած է Հաւաքու-
թիւն, Լուսթիւն, Դիւսթիւն, Կոն-
րարական զարգիւն մաս, Նախաղ-
կայում և Արդարից հրապարակում
բաց անել թէլաքաններ, որտեղից ազ-
գարնակութիւնը օգտուելու է Զիւր-
պի: Բացի այս, որոշւած է ուժեղաց-
նել սանիտարական ծառայողների
կազմն ու հակաթիւնը, վարձել մի
Բիլիկ և մի Ֆիզիկը ախտահանական
բաժանմունքի համար և ամեն օր Ա-
նալայի շրջանը հետազոտութեան են-
թարկել Այս որոշումներն արձան
խորհրդի քաղաքումս տարածելու
առաջն անձնու համար: Հարկ է սա-
կայն, հրաւիրել սանիտարական ը-
միջներին ուղարկութիւնը Հաւաքու-
թիւնների, ինչպէս և միւս ծայրա-
մասերի անմարդութեան վրայ, որով
հետեւ այդ տեղերում թափուած են
և նոյնիսկ կուտակուած են սեխի, ձիւ-
րուկի կնկներ և շատ փայցած մը-
րեր:

Խաբում և կնդր մեղադրանքով վերա-
դառնալով Շամախի սկսում է իր գործը:
IV
Երկար կը լինել, եթէ մենք նոյն
իսկ համառոտագրութեամբ բերելու
մեր մամուլի սուղ էլիման այն կրօ-
նական վիճակը, ազմակներն ու ընդ-
հարումները, որ տեղի ունեցան Շա-
մախու բողոքականներ և հայերի ու
հայ հոգեւորականութեան մէջ:
Ժամանակ ժամանակ նրանց պաշ-
տանութիւն են ցոյց տալիս երկրի
այն օրերներ, որոնք զերմանական
ծաղուկն ունենին, Եւ սոթիք են տալիս
նոյն իսկ հայ հոգեւորականութեան
զայրոյթը շարժելու այն մողւորանք-
րի գէմ: Մինչ ինչ տարիներ, որ
Մամբէնու Կաթողիկոսը, ընտաւոր-
ութեամբ մի գիւղաբնակցի մարդ չը-
հանգործելով այդ գրութեան և ոչ էլ
կարողանալով հայ կնդրույն վարդա-
պետութեամբ խնամապահելու զէջը
բողոքականութիւնը հակադրելու: Բա-
նադարում է նրանց և սոթիք լինում
խաղա խորթանուլու մայրերի եկե-
ղեցուց:

Սկսում է մի լարած գրութիւն և
շարունակում մինչև այն ժամանակ
երբ Մեծ Դիւան Միխայիլ Նիկոլայի-
ւին իր ամուսնու հետ այցելում է
Շամախի և ցաւ յայտնում ժամանակի
առաջնորդ Դանիէլ Կաթողիկոսին, որ
կաթողիկոսը փոխանակ խրատներով
ու համոզել խոսքերով դարձի բերելու
նրանք՝ բանագործելով և պատմում և
սոթիք տալիս կնդրույն հետադարձ:

Ներքե Բագի քաղաքագլուխ
Բիլը զինել է Քաղաքների Միութեան
Կովկասեան բաժանմունքի խորհրդի և
խորհրդ շուտով փոխադրել Միութեան
հրանքանքների վրայ ծախւած
670,000 ո., հակառակ զէջում սոթա-
ւած է հրանքանքների վրայ ծախ-
ւած անել զարգացնել, որովհետեւ
Բագի քաղաքային միջոցները հա-
րաւորութիւն չեն տալիս:

Օգոստոսի 1-ին նահանգապետ
նախագահութեամբ կայացած նահա-
գական պարենատրման խորհրդա-
կութիւնը, որով և նահանգապետին
կից հիմնել յատուկ պարենատրման
բիւրօ, որ ունենալու է մի կառավար-
ելի և երկու փորձած օգնականներ,
որոնք պէտք է զբաղան միջոցներ
գնելով: Բիւրօն ունենալու է նաև իր
զործակները և յատուկ գիւղա-
տես:

Քաղաքային վարչութեան մէջ
լուր էր ստացել, որ Անալայի շը-
մուկի մօտիկ գանաղ Գլանի գիւ-
ղում խորհրդով հրանքանքաւ զէջը
է եղել այդ պատճառով սանիտար-
կան բիւրօյի տեսիլ փոխանորդ ըմ:
Միջոցների կարգադրութեամբ այն-
տեղ միջոց մի սանիտարական խումբ
Դիւսթիւնը պարզել է, որ նրանք մի
քանի օր առաջ Թիֆլիսում ներգա-
լ են եղել իրենց խորհրդով մեռած մի
աղաքանի թողումով:

Թիֆլիսում ընդհանուր սանիտա-
նապետութիւն հիմնելու առաջարկը
Փոխաղապի կողմից ընդունւել է զը-
հան կերպով, որի պատճառով Թեմի-
ս համար դրւած է սանիտարական Զա-
նդակուն և խնդրւած մի քանի կարե-
ւոր տեղեկութիւններ՝ ծայրամասերի
բնակիչների քանակի, առատական,
սանիտարական հիմնարկութիւնների և
զարգանքների մասին:

Անցնալ յուլիս ամսայ ընթաց-
քում բուսանական այգին յաճախ
են 35,000 մարդ, իսկ ստորայ սըղ-
բից մինչև յուլիս վերջը ընդամենը
յաճախել են 131,000 մարդ: Պէտք է
նկատել, որ պարտէջը ամենից շատ
յաւախելու ունեցել է համառական
չափով միայն յուլիս ամսին: այս նաեւ
զամանքը պէտք է բացատրել Սուր-
ակի սանիտի բացումով:

Ուսմանական ճիւղի հրապարակել
է մի հրաման, որով խաբի արգելում
է հասարակական հանգանքներ վեր-
ջացնել որոշած ժամանակից՝ դիւր-
աւ ժամը 12-ից ուշ:

Միւս ամսին 2-ը արձանային
վարչութիւնը կոնստանդնուպոլ պաշտանում
ընդունել է 60 կին, որոնց մի մասը
պաշտանավորում է արդէն:

ԿՈՎԿԱՍ

Բագից հաղորդում են, որ իշ-
խանութիւնը կայանում գրանել է
ոմէ Լիւնեյիցի 48,398 ուրբ: Թոթո-
րութեամբ կոնկրէնը, որ նա կամե-
նում էր տեղափոխել քաղաքից՝ սոթա-
ղի հրապարակութիւնից յետոյ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ

Մի ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԱՆ ԱՐԺԱՆԻ
ԵՆԴԻՐ

Մի զարգացական ցաւաւ կողմերից
մէկն էլ նորաւոր, անփորձ ուսու-
նող:

Այդ լուրն անտարակոյս տարած-
ւում է քաղաքի մէջ, հասնում բողո-
քականացած հայերի ականջը, որից
և նրանք քաղաքներով անմիջական
օր՝ փոխադրային մեկնելու բողէին
ներկայացնում նրան ինչ կարեւոր
ստան ժամանակ:

Առանց մի փոքր քանակ տնտեսութեամբ
է հայում այդ խնդրի ներկայացնող
ներին, երբ իմանում է որ դրանք բո-
ղոքականներն են և չի կանխում ըն-
դունել, իսկ նրա անտարակոյս—ազգու-
ղի մանացի—առնում է ինչպիսի նրանց
մեղք:

Այդ խնդրի քաղաքագլուխութեան
է լինել թոյլ տալ Շամախու բողոք-
կան հայերին կնդրից կազմելու:
Գործ ժամանակից յետոյ խնդրին
հետեւում է այսպիսի պատասխան.—
Շայտի Շամախու բողոքականներին,
որ մալ իւրաքանչիւր ան ինքն ի-
րեն համար կարող է խնդրի տալ դա-
նախափոխ լինելու մասին: իսկ փոք-
րահասակներին համար իրաւունք խնդ-
րել կարող են և մողւորներ: Սիւրդո-
րի կարող են և մողւորներ կարող են
միջոցներ Ուսումնական գոյութիւն
ունեցող աւտարտականութիւններ
կնդրել, որոնց և պատասխան կը տալ
միայն Սոսկայի աւտարտ.—լուրբ: Կոն-
ստանդնուպոլ, իրեն միակ օրինական
հանապաժ աւտարտականութիւնը
հանկնդրու գլուխ: Եւ երբեք
հայոց կնդրույն լուրբականութեան
փոխանները պիտի պարտաւորան

ցիւռուցուկներէ հարցն է: Թարմ
հոտաղով և զործին: Ներկելու բուսն
տեղով ստորաւոր նորաւոր ուսու-
ցիչներին և ուսուցչուկներին սկզբից
և եթ ստոր վերաբերումը է ցոյց
արում մեր զարգացական վարչիւնի
կողմից: նախ՝ նրանց մեծ և միջակ
(ամուսն 5—6 հոգուց բաղկացած)
խմբեր մէջ անց չեն տալիս պատ-
կախելով նրանց անփորձութիւնը և ան-
պատրաստութիւնը, երբեք չաւ
մեծ կապածով են վերաբերում նրանց
անտարակաւ կարողութեան ու միայն
խուսափում նրանց հրաւիրելուց: վեր-
ջագէտ, եթէ այդպիսին ընկնում է
օրեկ փորձած խմբի մէջ միւս են-
թակալ է տակ խոստ անհասկանա-
կաւորման, անտեղի ճիւղադառու-
թեան և նոյն իսկ որդ արհամարանք-
ի մասնաւոր երբ փորձում է օրեկ
օգտաւոր նորութիւն մացնել զարո-
ցում, որը չափով թարգմանել և կեն-
սունակ զարմել զ

